

Cvrková, Marta

Záchranný výzkum v Ústí nad Labem

Archaeologia historica. 1993, vol. 18, iss. [1], pp. 247-251

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/140055>

Access Date: 25. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Záchranný výzkum v Ústí nad Labem

MARTA CVRKOVÁ

Článkem chci seznámit s předběžnými výsledky záchranného výzkumu, který provádělo naše muzeum od září 1991 do června 1992 v Ústí n. L. v poloze na Hradišti. K této lokalitě se váží i nejstarší historické zprávy, podle kterých je zde uváděno hradiště a celnice. Nyní v tomto prostoru měla být zahájena výstavba banky, takže se naskytla jedinečná možnost zachytit v terénu průkazné stopy, které by mohly skrovné písemné prameny k historii města doplnit.

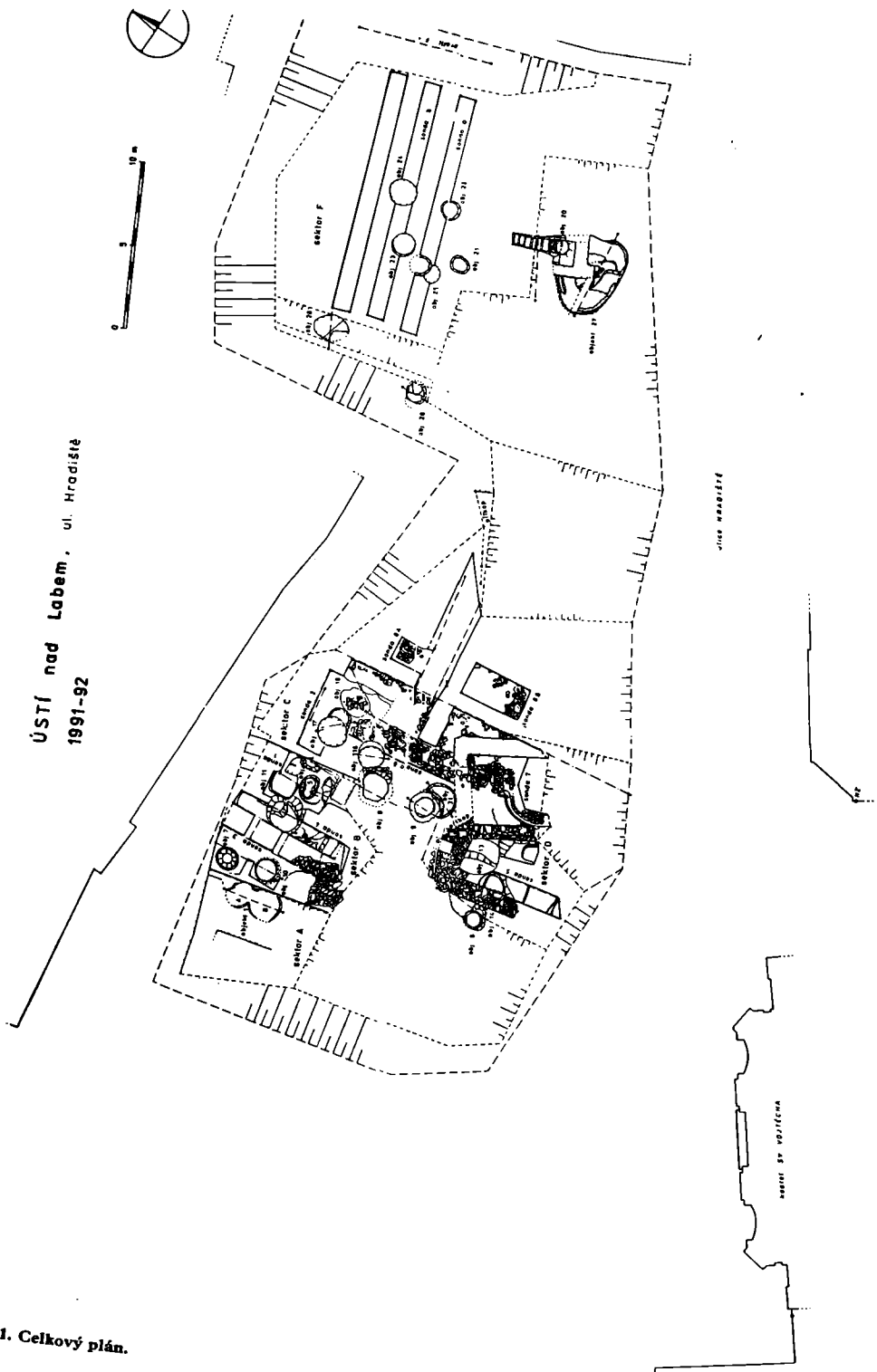
První zmínka o osadě Ústí pochází z poloviny 11. století, kdy existovala při osadě celnice, která měla za úkol vybírat clo a kontrolovat obchod po Labi. Současně sloužila jako sklad pro zboží dovážené z Německa, jež se tu překládalo a dále dopravovalo po souši do vnitrozemí. Přes Ústí vedly také dvě důležité obchodní cesty – Solná a Srbská, směřující na přechody přes Krušné hory. Tyto cesty přispěly ke vzniku tržiště, které se nacházelo v prostoru dn. Mírového náměstí, vzdáleném cca 80 m od místa našeho výzkumu. Fungující celnice a tržiště na křižovatce obchodních cest dávaly osadě významné postavení. O tom by svědčila i svatba Žofie, dcery českého knížete Břetislava, s Albertem, synem míšeňského markraběte Oty, která se konala roku 1186 v kostele sv. Vojtěcha v Ústí.

Zmíněné hradiště – opevněné místo celnice, bylo umístěno mi no vlastní osadu; poslední zmínka o něm se nachází v listině z roku 1278. Z tohoto faktu vychází hypotéza, že hradiště v této době již ztratilo význam. K tomu patrně přispělo povýšení osady Ústí na královské město před r. 1250, kdy bylo hradiště včleněno do areálu vznikajícího města a postupně s ním splynulo a nepotřebovalo již vlastní ochranu.

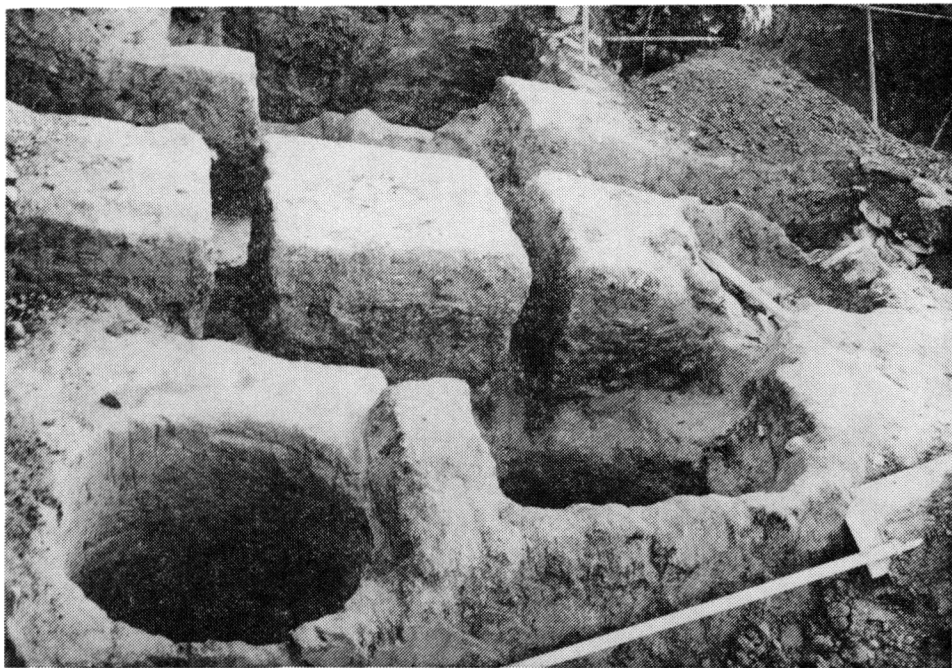
Vlastní výzkum probíhal následujícím způsobem. Nejprve bylo nutno odstranit novodobé sutové vrstvy a zasypané sklepy po domech z konce 19. století, jež byly zničeny bombardováním v roce 1945. K tomu přibyla plocha po demolici dalších tří domů, které musely ustoupit nové výstavbě. Výzkum zjistil, že tato novodobá zástavba ve většině případů svými sklepy zasáhla hluboko do rostlého terénu a tím zcela zničila středověkou situaci. Proto se výzkum soustředil hlavně do prostoru dvorků, kde po odstranění recentních vrstev byl terén relativně nenarušený. Celý prostor byl rozdělen na sektory, v jednotlivých sektorech byly vyměřeny sondy 1 m široké, ve kterých se pak postupovalo po jednotlivých vrstvách až k podloží. Pokud sonda zachytila zahloubený objekt, došlo v tomto místě k rozšíření plochy do stávajícího bloku. Jednalo se hlavně o studny a odpadní jímky. Nejstarší nálezy z 2. poloviny 10. století byly zachyceny v sektoru F. Zde byl terén oproti ostatním sektorům trochu vyvýšený a od ostatní plochy byl původně oddělen příkopem, jehož šířku 20 m se výzkumem podařilo zachytit. Právě do prostoru sektoru F lze lokalizovat původní hradiště s celnicí zmiňovanou v písemných pramenech.

Podle toho se hradiště nacházelo na vyvýšeném místě nad původním soutokem Klíšského potoka s Labem. Od osady Ústí bylo odděleno příkopem a patrně mělo i palisádu, její stopy se však vzhledem k narušenému terénu nepodařilo zjistit. V prostoru hradiště se podařilo zachytit zemnici z 11. století se vstupní šíjí se schodištěm zahloubeným do sprašového podloží, dále pak studnu a zásobní jámu. Nejstarší nálezy z 2. poloviny 10. století byly zachyceny ve slabé sídlištní vrstvě na podloží. Příkop

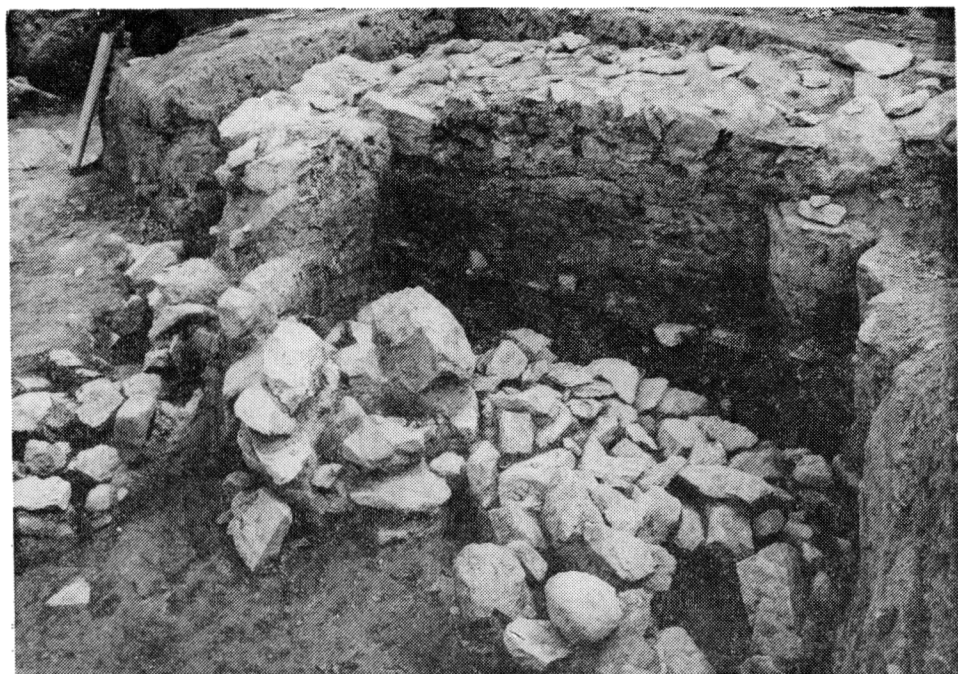
ÚSTÍ nad Labem, ul. Hradčité
1991-92

Obr. 1. Celkový plán.

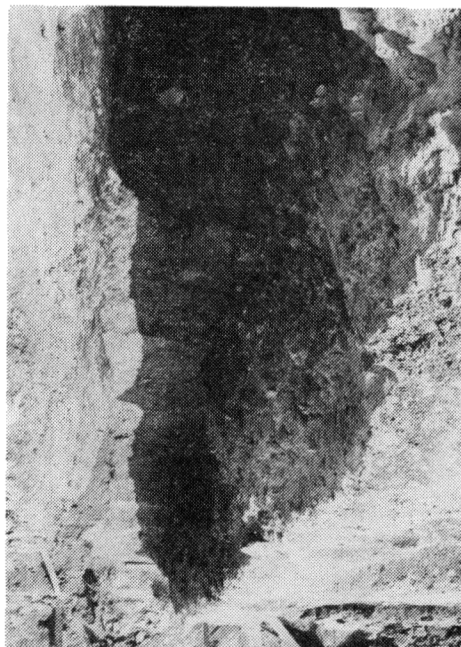
Obr. 2. Sektor B, v popředí obj. 7. studna.

Obr. 3. Sektor D, část základů obvodové zdi, při povrchu základy domu ze 16. století.

Obr. 4. Sektor F, schody do zemnice.

Obr. 5. Řez příkopem.

pak byl v prvních desetiletích 13. století zasypan a na jeho místě byla patrně postavena obvodová zeď, její základy byly zachyceny a sledovaly směr původního příkopu. K této změně dochází patrně ve vztahu k rozvíjející se osadě Ústí, jejím povýšení na královské město, kdy je pak celý tento prostor včleněn do městského areálu. Původně volný prostor mezi hradištěm a osadou byl rozparcelován. Zachycené objekty odpadních jímek z konce 13. a ze 14. století, které se nacházely na konci těchto parcel, respektují ještě původní obvodovou zeď hradiště. Jiná situace pak nastala v 15. století, z něhož byly zachyceny silné planýrovací vrstvy a objekty pecí, které tyto základy zdi překrývají. Tento jev by svědčil o faktu, že město bylo silně poničeno v husitských válkách. Tuto skutečnost potvrzují i historické zprávy. Po jejich skončení došlo pak k nové parcelaci při celkové přestavbě města.

Toto jsou zatím předběžné výsledky výzkumu získané na základě terénní situace, které bude časem nutno doplnit po zpracování získaného materiálu o přesnější datování jednotlivých nálezových horizontů. Ze získaného materiálu jsou nejzajímavější nálezy středověkého dutého skla ze studní ze 14. století a rozsáhlé soubory keramické, které se v současné době zpracovávají.

Zusammenfassung

Rettingsgrabung in Ústí n. L. (Aussig)

Das Museum in Ústí n. L. (Aussig) hat vom September 1991 bis Juni 1992 eine Rettungsgrabung auf dem Burgwall in Ústí (Aussig) durchgeführt. Dieser Burgwall ist in den ältesten Quellen von Aussig erwähnt – die erste Erwähnung stammt aus der 2. Hälfte des 11. Jhdts. Schon damals existierte der Burgwall mit einer Zollstation. Die letzte schriftliche Nachricht vom Burgwall stammt aus dem Jahr 1278. Zu dieser Zeit war Aussig schon eine königliche Stadt und der Burgwall wurde in das Stadtareal eingegliedert.

Der Burgwall lag auf einer Anhöhe über dem Zusammenfluß der Elbe mit sgn. Klicský-Bach. und wurde mit einem 20 m breitem Graben geschützt. Die ältesten keramischen Funde stammen aus der 2. Hälfte des 10. Jhdts. Auch ein Grubenhaus aus dem 11. Jhd. wurde freigelegt. Im 13. Jhd. wurde der Graben schon zugeschüttet.

Abbildungen :

1. Ústí n. L. (Aussig). Gesamtplan des Burgwalls.
2. Ústí n. L. Burgwall. B-Sektor, im Vordergrund ein Brunnen.
3. Ústí n. L. Burgwall. D-Sektor. Ein Teil der Umfassungsmauer. Auf der Oberfläche sind die Grundmauern.
4. Ústí n. L. Burgwall. F-Sektor. Stufenförmiger Eingang in das Grubenhaus.
5. Ústí n. L. Schnitt durch den Graben.

